TOLUNAY, A., 1992., Bir Sosyal Ormancılık Uygulama Modeli Olarak Toplum Ormancılığı, Yeşil Türkiye Dergisi, Eylül 1992, Yıl: 42, Sayı: 496, Ankara, Türkiye.

Bir Sosyal Ormancılık Uygulama Modeli Olarak TOPLUM ORMANCILIĞI

Ahmet TOLUNAY
Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Md.lüğü, Bolu

Ülkemizde ormancılığın son 10 yılını özellikle sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının çözümü için arayış içersinde geçirdik. Bu arayışı sürdürürken, yeniden ele alınması gerektiğini belirttiğimiz politika ve stratejilerin oluşturulmasında kullanılabilecek model ve uygulamaları zenginleştirdiğimiz gibi, bazen ele aldığımız bu modellerin kavramsal anlamlarını ve uygulama şekillerini birbiriyle karıştırdık ve ne yaptığımızı bilemez duruma düştük. Önümüzdeki günlerde de, henüz ormancılığımız için yeni bir kavram gibi gözüken «TOPLUM ORMANCILIĞI»nın gündeme geleceği ve sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının çözüm arayışının bu yöne kaydırılacağı gözlenmektedir. Bu nedenle bu makâlede «TOPLUM ORMANCILIĞI»na ilişkin irdelemelerde ve tespitlerde bulunulmuş, ayrıca bu kavramın sağlıklı zeminlere oturtulmasına çalışılmıştır.

Gelişme çabası içerisinde olan ülkelerin kırsal yörelerinde yaşayan insanlar, çevrelerindeki arazileri yıllardan beri süregelen alışkanlıklarıyla kullanmaktadırlar. Yaşadıkları bu yörelerde kendi geliştirdikleri kırsal uğraşı düzenleri ve üretim biçimleri ile geçimlerini sürdürme çabasında olan bu insanlar, çevrelerindeki arazilerin kullanım şekillerini de kendileri belirlemektedir. Arazi kullanım şeklinin, eğitimsiz ve kültürsüz olan bu insanlar tarafından belirlenmesinin nedeni, böyle ülkelerde arazi kullanım politikaları ve stratejilerinin henüz oturmamış ve yerleşmemiş olmalarından kaynaklanmaktadır. Ülke topraklarının, toprağa dayalı üretimlerinden (tarım, orman, mer'a) hangilerine tahsis edileceği sorusunun cevaplanamaması, yanlış arazi kullanımını günden güne artıracak, yanlış üretim alanlarına sevk edilen arazilerden istenilen miktar ve kalitede ürünler alınamayacak, sonuçta ise bilinçsizce bu uğraşları yapan kırsal nüfus fakir düşecektir. Kırsal kalkınma ve kırsal nüfusun refahı için çalışan yöneticiler ve bu konuda politika tespiti yapan kişilerin, arazi kullanım politikası ile ilgili yeni kavram ve stratejileri uygulamaya geçirmeleri öncelikle ele alınması gerekli konular olmaktadır. Arazi kullanım politikaları ve stratejileri belirlenirken, kırsal yörede yaşayan insanların temel isteklerinin neler olduğunun ortaya konması gereklidir. Çünkü kırsal yöredeki insanlar çevrelerindeki arazilere, belirli gereksinmelerini karşılamak için yönelmekte ve kullanmaktadırlar. Böyle yörelerde yaşayan insanlar en azından beslenme gibi temel ihtiyaçlarını karşılamak için tarımsal alan bulmak ve buldukları bu alanlarda, ihtiyaç duydukları tarımsal ürünleri yetiştirmek zorundadır. Kırsal yörede yaşayan insanlar az gelişmişliğin yarattığı ekonomik ortamın zorlukları gereği çevrelerindeki arazileri dilediklerince kullanabilmektedir.

Gelişme çabasında olan ülkelerin, orman alanları içerisinde veya bitişiğinde yaşayan insanlar ise, ekonomik amaçlı gereksinmelerini ve taleplerini, çevrelerindeki ormanlara ve orman alanlarına yansıtmaktadırlar. Bu insanların barınacakları ev ve yapıları yapmak için yapacak odu-

na, ısınma ve pişirme gereksinmelerini karşılamak için ise yakacak oduna ihtiyaç'arı bulunmaktadır. Ayrıca hayvancılık uğraşları için kullanacakları samanlık ve ahır gibi tesisler içinde yine yapacak oduna ihtiyaçları vardır. Ülkenin orman idaresi, bu yörelerde yaşayan köylülerin oduna olan taleplerini kabul etmekte ve bu konuda önemli yasal haklar sağlamaktadır. Köylülerin ihtiyaçları her yıl devlet ormanlarından elde edilen odun ürünleriyle karşılanmaya çalışılmaktadır. Fakat köylülere sağlanan bu yasal haklar orman idaresi üzerine büyük maddi külfetler yüklediği gibi, köylülerin ihtiyaçlarının tam manasıyla karşılanamadığını düşünmesi nedeniyle, kaçak veya illegal yoldan çevrelerindeki orman alanlarını yine yapacak ve yakacak odun elde etmek maksadıyla kullanmaları söz konusu olmaktadır. Yasal olmayan kaçak orman emvali kullanımını önlemek için yasalarla müeyyideler getirilmesine rağmen, bu yasadışı kullanımın önüne geçilememektedir. İlginç olanı; ne kadar orman emvali temin edilirse, bu insanların yine orman ürünlerine ihtiyaç duymalarıdır .Bu yönelişin temelinde,, devletin ileride kendilerine verilen bu haklardan mahrum bırakabileceğini düşünmeleri ve orman idarelerine duydukları güvensizlik yatmaktadır. Bu yörelerde yaşa yan insanlar ormanların yetiştirilmesi ve bakımına hiç bir katkı sağlamasalar bile, sadece orman alanları içerisinde yaşadıklarından dolayı, yapacak ve yakacak odun ihtiyaçlarının karşılanması için hak iddia etmektedirler .şte bu özellik ve niteliklerde ormancılık sorunları olan ülkelerin ormancılık örgütleri, maruz kaldıkları bu tür sosyal baskılar nedeniyle darboğazlara ve sıkıntılar adüşebilmektedir. Öyleki, orman işletmelerinin piyasaya satarak gelir sağlayacakları orman ürünleri, köylülere çok ucuz fiyatlarla verilmekte, bu suretle orman işletmeleri zarar eder bir duruma düşmektedir. Diğer taraftan yasal olmayan orman ürünü kullanımının da önüne geçilememekte, bu konuda suç işlediği tespit edilen orman köylüleri adliye koridorlarında hesap vermek zorunda kalmaktadır. İşte bu tür sorunları çözmek için bir sosyal ormancılık modeli olarak TOPLUM ORMANCILIĞII ortaya atılmıştır. Bazı Uzakdoğu Asya ülkelerinde ve özellikle Nepal'de başarılı uygulamalar yapılmıştır. (Pandey ve Yadama, 1990, s. 88).

Toplum ormancılığının temelinde; kırsal toplumların, çevrelerindeki ormanlardan devamlı fayda temin etmelerini sağlamak ve onlara daha fazla sorumluluk vermek düşüncesi bulunmaktadır. Bu sorumluluklar çevrelerindeki ormanların yönetimine ve işletmesine doğrudan veya dolaylı olarak katkıda bulunmak, düzensiz ve aşırı faydalanmayı azaltıcı çalışmaların yürütülmesinde görev almak olarak belirtilebilir (Becker, 1991, s. 2).

Toplum ormancılığında; ülkenin orman idaresi orman köylülerinin oduna olan ihtiyaçlarını kabul etmektedir. Çoğuntukla köye yakın, daha önce köylülerin yasadışı yollarla bile kullandığı, düşük verimli bir orman alanını köylülerin kullanımına tahsis etmekte, fakat bazı kurallar ortaya koymaktadır (Ohe, 1991, s. 4). Tahsis edilen orman alanı kişi yada kişilere değil, tüzel kişiliğe sahip bir kuruma verilmektedir. Bu kurum köy tüzel kişiliği veya o yörenin kooperatif tüzel kişiliği olabilmektedir. Tahsis olunan orman alanının idare ve işletilmesi, bu tüzel kişilik tarafından yürütülmekte, teknik yardımlar ve hizmetler ise orman idaresi tarafından yapılmaktadır. Bu orman alanından yararlanma hakkına tüm köy halkı sahip olup, köylülerin ayrıca orman idaresine yakacak ve yapacak odun talep hakları bulunmamaktadır. Köy halkının yapacak yakacak odun talep miktarını, ormanın işletme ve idaresini üstlenmiş tüzel kişiliğin yöneticileri belirlemekte ve ihtiyaç sahiplerine bu talebe göre orman ürünü vermektedir.

Köylülere tahsis edilen orman; köy halkının yıllar itibariyle gereksinim duyduğu yapacak ve yakacak odun miktarını sağlayan üretimi verecek ölçüde işletilmektedir.

kilde uygulanması için, yıl yada belirli yıl

Toplum ormancılığının sağlıklı bir şegrubu (10 yada 20 yıl) baz alınarak, orman köylerinin yapacak ve yakacak odun talep miktarlarının yıllar itibariyle belirlenmesi gerekmektedir. Tahsis edilecek orman alanıda, ağaç serveti açısından, bu talebi karşılayacak nitelikte ve vasıfta olmalıdır.

Diğer taraftan orman idaresi, tahsis ettiği orman alanını köylülerin kullanımına verirken, katı kurallar koymak zorundadır.

Tahsis edilen orman alanının ormancılık dışında başka maksatlarla kullanımının yasaklanması, işletme ve amenajman planlarına titizlikle uyulmasının istenmesi ve yeri geldiğince denetlemelerin yapılması gerekmektedir.

Toplum ormancılığı; ilk aşamada oturtulması zor olan, devlet tarafından katı kurallar koyularak uygulaması yapılan, fakat toplumların yada köylülerin sorumluluklarını öğrenip bildikten sonra, sosyo-ekonomik ormancılık sorunlarının çözümünde çok başarılı sonuçlar veren bir sosyal ormancılık modelidir.

KAYNAKÇA

BECKER, M. 1991, Development Importance and Support of Communal Forestry In Germany, Kırsal Kalkınma ve Halk Ormancılığı Semineri Tebliği, Ankara

OHE, W. 1991, Socio-Ekonomic Surveys as an Essential Source of Basic Information for Deciding on Social Forestry Activities in Forest Villages, Kırsal Kalkınma ve Halk Ormancılığı Semineri Tebliği, Ankara

PANDEY, S. ve YADAMA, G. 1990, Conditions for Local Level Comminity Forestry Action a Theoretical Explanation, Mountain Research and Development, Vol: 10, No: 1, Davis, USA